

Vissen in kaart gebracht

Visatlas van Nederland

In 2021 zal de nieuwe Visatlas van Nederland verschijnen. De vorige atlas dateert uit 1996 en sinds die tijd is er veel veranderd. Plantenminnende vissoorten, zoals de bittervoorn, zijn toegenomen door de verbeterde waterkwaliteit en de aanleg van natuurvriendelijke oevers. Ook een aantal stromingsminnende en trekvissoorten doen het beter dankzij de beek- en rivierherstelmaatregelen, waaronder de aanleg van vistrappen. Er zijn echter ook soorten afgenomen door een gebrek aan overstromingsvlakten, de toename van exoten, hogere watertemperaturen en verdroging. De visatlas bundelt alle beschikbare gegevens en geeft van de ruim 70 in Nederland voorkomende soorten een beschrijving van de levenswijze, de actuele verspreiding en de trends. Daarnaast wordt er in aparte hoofdstukken ingegaan op de taxonomische en ecologische indeling van vissen, de diversiteit en zeldzaamheid van vissen in Nederland en voor vissen relevant beheer en beleid. Dit alles voorzien van prachtige onderwaterfoto's van vissen in hun natuurlijke leefomgeving. Het belooft een standaardwerk te worden voor iedere visliefhebber.

Kolonisatie door Ponto-Kaspische grondels

De meeste exotische soorten die zich in de 21^e eeuw in Nederland gevestigd hebben zijn afkomstig uit de Ponto-Kaspische regio rondom de Zwarte en Kaspische Zee. De zwartbekgrondel heeft zich waarschijnlijk gevestigd vanuit het ballastwater van schepen en zich vervolgens verspreid vanuit het Noordzeekanaal en het Benedenrivierengebied. De andere exotische grondelsoorten (marmergrondel, kesslers grondel, Pontische stroomgrondel en Kaukasische dwerggrondel) hebben zich zeer waarschijnlijk via Main-Donau kanaal verspreid. Dit in 1992 gereed gekomen kanaal verbindt het stroomgebied van de Donau met het Rijnsysteem. De kolonisatie geschiedde in eerste instantie via de grote rivieren en het netwerk van scheepvaartkanalen. De exotische grondels zijn allemaal bodemgebonden soorten die sterk profiteren van onze kunstmatige oevers van stortsteen langs de grote waterwegen. Het gebruik van deze oeververdediging faciliteert de voortplanting van deze soorten die snel geslachtsrijp zijn en zich, in tegenstelling tot veel inheemse soorten, meerdere keren per jaar voortplanten. Doordat ze in staat zijn om zich snel uit te breiden, wordt er ook wel over invasieve exoten gesproken. De trends zijn dan ook positief, met in het begin een zeer sterke toename waarna de invasie afneemt en soorten zelfs weer wat kunnen afnemen.

Twee van de meest succesvolle exotische grondels in ons land zijn de marmergrondel en de zwartbekgrondel die zich respectievelijk in 2002 en 2004 in Nederland gevestigd hebben. Onderstaand figuur laat hun presentie in de verschillende watertypen in de tijd zien. Beide soorten nemen eerst toe in de grote waterwegen. De zwartbekgrondel bereikt hier zelf een presentie van 75% binnen 10 jaar. De marmergrondel, die zich ook thuis voelt in ondiepere stilstaande wateren met een modderige bodem breidt zich

JH

vervolgens verder uit naar de aange-takte kleine wateren en heeft hier inmiddels een presentie van 40% bereikt. Verder valt op dat de toename van de marmergrondel stagneert in de grote wateren in de periode dat de zwartbekgrondel hier sterk toeneemt. Mogelijk komt dit door de concurrentie om habitat of doordat de grotere zwartbekgrondel predeert op de

kleinere marmergrondels. De zwartbekgrondel heeft vooral voorkeur voor grotere wateren met hard substraat zoals stortstenen oevers en schelpenbanken. In kleine ondiepere wateren voelt hij zich minder thuis en is het voortplantingshabitat beperkend, waardoor de toename hier aanzienlijk lager is dan in de grote wateren. Recentelijk lijkt de zwartbekgrondel in de grotere wateren af te nemen. Mogelijke verklaringen hiervoor zijn een afname van voedsel door (interne) concurrentie en een verhoogde predatie doordat viseters die de soort ontdekt hebben. Daarnaast worden relatief veel individuen gezien met opmerkelijke wonden op de huid wat op een ziekte wijst. De tijd zal leren of deze ontwikkeling zich doorzet.

